

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
Вінницький національний медичний університет
ім. М.І.Пирогова

„ЗАТВЕРДЖЕНО”

на методичній нараді
кафедри фтизіатрії з курсом
клінічної алергології та імунології

зав. кафедри

доцент Кулик Л.Г.

(підпис)

«29» серпня 2025 р.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ АСПІРАНТІВ
ДЛЯ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ
ТА ДЛЯ РОБОТИ НА ЗАНЯТТІ

<i>Навчальна дисципліна</i>	Фтизіатрія ВК 4.13
<i>Тема заняття</i>	Патогенез і патоморфологія туберкульозу.
<i>Факультет</i>	Медичний

1. Актуальність теми.

Туберкульоз – це хвороба інфекційна і збудником його є мікобактерія туберкульозу (МБТ) з роду *Micobacterium* сімейства *Actinomycetaceae*. Джерелом інфікування людей туберкульозом є хворі люди і тварини, які виділяють МБТ. Вперше зустрічаються з туберкульозною інфекцією в основному діти, підлітки. Епідеміологічний процес має три складові:

- 1). Джерело або резервуар туберкульозної інфекції.
- 2). Шляхи передачі туберкульозної інфекції.
- 3). Сприйнятливий організм людини або тварини.

2. Навчальні цілі:

Задача викладача – навчити аспіранта розбиратися у механізмах патогенезу туберкульозу і вміти знайти туберкульозну гранульозму.

3. Базові знання, вміння, навички, необхідні для вивчення теми (міждисциплінарна інтеграція)

<i>Назви попередніх дисциплін</i>	<i>Отримані навички</i>
1. Кафедра мікробіології, вірусології та імунології	Вчення про інфекційний процес. Мікобактерії, будова, властивості, стійкість. Види МБТ і їх епідеміологічне значення.
2. Патологічна фізіологія	Загальна патологія, патологія зовнішнього дихання. Шляхи проникнення і поширення мікобактерій в організмі людини.
3. Патологічна анатомія	Продуктивне гранульоматозне запалення. Будова специфічної гранульоми при туберкульозі.
4. Кафедра загальної та клінічної патологічної фізіології	Алергія. Туберкулінові проби, реакції організму на туберкулін. Природна резистентність до туберкульозу.
5. Нормальна фізіологія.	Значення дихання для організму. Вентиляція легень і альвеоли.
6. Анатомія людини	Будова легеневої системи людини

4. Теоретичні питання до заняття:

1. Які є джерела виділення МБТ?
2. Що таке патогенність?
3. Що собою являє мікобактерія?
4. Які є види природної резистентності до туберкульозу?
5. Яка роль макрофагів у протитуберкульозному захисті?
6. Який основний морфологічний елемент туберкульозного запалення?
7. Які особливості патоморфологічної картини первинного та вторинного туберкульозу?

5. Практичні заняття, які необхідно виконати при підготовці до заняття:

Завдання	Еталон відповіді
1. Що таке інфекційний контроль за туберкульозом?	
2. Які є джерела виділення МБТ?	
3. Які є види патогенних МБТ?	
4. Що собою являє мікобактеріоз?	
5. Що таке патогенність?	
6. Що таке вірулентність?	
7. Що таке латентні форми МБТ?	
8. У якому середовищі підвищується стійкість МБТ?	
9. Які реакції відбуваються спочатку в місці локалізації МБТ?	
10. Який основний морфологічний елемент туберкульозного запалення?	
11. Які особливості гранульоми при туберкульозі?	
12. У якому середовищі підвищується стійкість МБТ?	

6. Вирішити тестові завдання:

1. Що таке туберкулін?

- А. Інфільтрат культури МБТ
- Б. Живі ослаблені МБТ
- С. Взісь культури МБТ

2. Як називається по автору гранульома туберкульозна?

- А. Рубінштейна.
- Б. Поттенджера.
- В. Пирогова -

3. Яка МБТ найчастіше виникає захворювання у людей?

- А. M.bovis
- Б. M. tuberculosis
- В. M. Avium

4. Як виявити латентну форму МБТ?

- А. Флюорограма.
- Б. Туберкулінодіагностика.
- С. Мікроскопія.

Рекомендована література

Основна (базова):

1. Денесюк В. І., Денесюк О. В.
Внутрішня медицина : підручник (3-тє вид., перероб. і доп.). — Київ : Моріон, 2019.
— 960 с.
 Вільний доступ відсутній (друковане видання)
2. Петренко В. І. (ред.)
Фтизіатрія : підручник. — Київ : Медицина, 2015. — 471 с.
 Вільний доступ відсутній (базовий національний підручник)
3. Всесвітня організація охорони здоров'я (WHO)
Консолідовані настанови ВООЗ з туберкульозу. Модуль 3: Діагностика. — Женева, 2024.
 <https://www.who.int/publications/i/item/9789240107243>
4. Всесвітня організація охорони здоров'я (WHO)
Консолідовані настанови ВООЗ з туберкульозу. Модуль 4: Лікування та догляд. — Женева, 2024.
 <https://www.who.int/publications/i/item/9789240107243>
5. Всесвітня організація охорони здоров'я (WHO)
Ведення туберкульозу у дітей та підлітків: консолідовані настанови. — Женева, 2024.
 <https://www.who.int/publications/i/item/9789240046764>

6. Всесвітня організація охорони здоров'я (WHO)
Глобальний звіт з туберкульозу 2024. — Женева, 2024.
 <https://www.who.int/teams/global-tuberculosis-programme/tb-reports>
7. Фрідман Л. Н., Дедікоут М., Девіс П.
Клінічний туберкульоз (6-те вид.). — Бока-Ратон : CRC Press, 2020.
 Повний текст не у відкритому доступі (використовується як додаткове англomовне джерело)
8. Центр з туберкульозу Curry (США)
Контроль туберкульозної інфекції: практичний посібник з профілактики ТБ (2-ге вид.). — Сан-Франциско, 2024.
 <https://www.currytbcenter.ucsf.edu/products/tuberculosis-infection-control>

Допоміжна література:

1. Всесвітня організація охорони здоров'я
Глобальний звіт з туберкульозу 2023. — Женева : ВООЗ, 2023.
 <https://www.who.int/teams/global-tuberculosis-programme/tb-reports>
2. Всесвітня організація охорони здоров'я
Оперативний посібник ВООЗ з лікування туберкульозу, включно з лікарсько-стійкими формами. — Женева : ВООЗ, 2022.
 <https://www.who.int/publications/i/item/9789240053724>
3. Дюжева О. О., Скоклюк Л. М., Жеребко Н. М. та ін.
Інноваційні методи діагностики туберкульозу у дітей: застосування аналізу калу в Україні. Tropical Medicine and Infectious Disease, 2024, 9(9), 209.
 <https://www.mdpi.com/2414-6366/9/9/209>
4. Островський М. М., Макойда І. Я., Молодовець О. Б. та ін.
Ведення випадку туберкульозу в умовах реформування фтизіатричної служби: на допомогу сімейному лікарю. Терапевтика, 2024, № 1.
 <https://terapevtyka.com.ua/index.php/journal/article/view/176>
5. Пікас О. Б., Семенюк М. А.
Клініко-епідеміологічні особливості туберкульозу в Україні: огляд літератури. Туберкульоз, легеневі хвороби, ВІЛ-інфекція, 2024, № 2.
 <https://tubvil.com.ua/article/view/304389>
6. Пилипів Л. І., Піскур З. І.
Антибіотикорезистентність у фтизіатрії та пульмонології: сучасний стан проблеми. Східноукраїнський медичний журнал, 2024, 12(2), 192–201.
 <https://ouci.dntb.gov.ua/works/4NKgBVYI/>
7. Шаповалов В. В.
Комбіновані протитуберкульозні препарати: аналіз фармацевтичного ринку України. Annals of Mechnikov's Institute, 2024.
 <https://journals.uran.ua/ami/article/view/329329>
8. Яновський Ф. Г., Валецький Ю. М., Ничипорук В. О.
Сучасні особливості епідеміології туберкульозу в Україні (2018–2022 рр.). Туберкульоз, легеневі хвороби, ВІЛ-інфекція, 2024, № 1.
 <https://nauka.gov.ua/works/rw.z7QxeTQb/>

Інформаційні ресурси

1. Національний ресурсний центр з туберкульозу — офіційний ресурс із методичними матеріалами, протоколами діагностики й лікування ТБ, статистикою та практичними матеріалами.
 <http://tb.ucdc.gov.ua/>
2. Вебсайт Центру громадського здоров'я МОЗ України — Розділ “Туберкульоз” — інформація про епідеміологію, діагностику, лікування, контроль інфекції й дані з реєстрів.
 <http://phc.org.ua/>
3. Адреса сайту кафедри — навчальні матеріали, посилання на ресурси, лекції з фтизіатрії й суміжних дисциплін.
 <https://phthisiatry.blogspot.com>
4. Адреса сайту бібліотеки університету — доступ до електронних ресурсів, журналів, наукових баз, архівів публікацій.
 <http://library.vnmu.edu.ua>

Методичні рекомендації підготував

к. мед наук, доцент

Кулик Л.Г.

**Методичні рекомендації переглянуті та затвердженні на засіданні кафедри
«29» серпня 2025 р. Протокол №1**

Завідувач кафедри

к.мед.н. доцент

Кулик Л.Г.